Українська держава понад усе!
Видання Історичного клубу “Холодний Яр”

2019 рік
Червень
Число 6 (400)

НЕЗБОРИМА НАЦІЯ

НАШ ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС – 33545

“БАТЬКАМ СКАЖЕШ, ЩО БУВ ЧЕСНИМ”

Історичний клуб “Холодний Яр” підготував до друку нову книжку Романа Коваля “Батькам скажеш, що був чесним”. Це книга десята в серії “Отаманія ХХ століття”. Вийде вона у видавництві “Холодний Яр” (видавець Марко Мельник).

Це розповідь про українсько-російську війну в 1917 – 1930-х роках та звичайних українців, які в боротьбі проти російських окупантів ставали героями. Автор широко використовує документи з ГДА СБУ, ЦДАВО України та інших архівів, а також спогади вояків Армії УНР, учасників повстансько-партизанського руху та кубанських козаків. Науковий редактор – Юрій Юзич. Рецензенти – кандидат історичних наук Костянтин Завальнюк і кандидат філософських наук Тарас Беднарчик.

Видання присвячене добровольцям Запорозького корпусу Армії УНР, ДУК “Правий сектор”, полку “Азов”, батальйону “Айдар”, ОДЧ “Карпатська Січ”, які чесно виконали обов’язок перед Батьківщиною.

У книжці – дві передмови. Перша – хорунжого Армії УНР Олександра Чирського, уривок зі спогаду якого про бій улітку 1920 р. і дав назву книжці. Ось цей фрагмент: “Удар був сильніший, ніж ми чекали. (…) Здається, із самого початку я вже був відтиснутий від лівого крила й загубив таким чином Левка. Побачив його вже за селом. Це була наша остання зустріч… Вели його двоє козаків.

– Левко, що з тобою?!

– Стривайте, далі не піду, вже нема чого. Даруйте, товариші, йдіть, не затримуйтеся. А ти почекай. Слухай, тепер вже кінець. Я знаю. Перекажеш Оленці, що я її дуже люблю, хай вспоминає… Нахилися ближче… Тяжко… Батькам скажеш, що був чесним. Ну, йди, бо чуєш, наближаються…

Це були його останні слова”.

Оце “батькам скажеш, що був чесним” пройняло мене. Запам’яталося на все життя. 15 років я носив цю фразу в серці – від 2004 року, коли знайшов спомин хорунжого Чирського в Центральному державному архіві вищих органів влади і управління України.

“Батькам скажеш, що був чесним”, тобто козак Левко передавав батькам останнє послання: він до смерті був таким, як вони хотіли, яким його виховували.

Як важливо, коли наші діти стають такими, як прагнули їхні батьки: чесними, справедливими, правдивими, відданими Україні, готовими на самопожертву!

Це ж гарантія, що ми у віках залишимося такими, як були наші діди-прадіди. А не такими, як хочуть зробити нас міжнародні пройдисвіти і гешефтмахери, нахабні претенденти на наші землі, які не тільки навчилися маніпулювати свідомістю мільйонів напередодні виборів, а й досягли вже перших успіхів у справі зміни ментальності нашого народу…

У біографічній частині книжки – 50 вояцьких життєписів, ось назви деяких з них: “Багатотомний роман життя Фотія Мелешка”, “Іван Семесенко: «Війна на сльози не вдаряє»”, “Мотовилівський курінний Овсій Гончар”, “Олесь Козир-Зірка”, “Вічний повстанець Степан Щербак”, “Яків Кощовий, отаман гайдамаків Чорного гаю”, “Слобожанський отаман Григорій Савон”, “Тихін Березняк, «вулкан енергії і самопожертви»”, “Отаман-гуманіст Чорний-Куреда”, “Мусій Хижняк, «активний політичний бандит” із Медвина»”, “Уманський отаман Петро Дерещук”, “Запеклий земляк Миколи Міхновського (Петро Петій)”, “Літні й зимові походи Василя Совенка”, “Петро Гома, козак отамана Косаря”, “Козацька доля Івана Трейка”, “Василь Шкляр, директор Департаменту політичної інформації МВС”, “«Зимнокровний» хорунжий Кость Ліневич”, “Родинна трагедія сотника Будзила” та інші.

Співавторами низки розділів стали Юрій Юзич, Владислав Карпенко, Петро Гогуля та Олег Голуб.

Ще у книжці є рубрики “10 історій” і “10 спогадів”. Ось назви деяких прецікавих – і повчальних! – споминів: “Полковник Болбочан у Києві”, “Оля Батурова”, “Братовбивець Павло Горбатюк”, “Безногий кіннотчик”, “«Знаємо, за що воюємо: за Україну!» (Дівоча чота в Дієвій Армії УНР)”, “Д-р Христина Сушко” та інші. Авторами їх відповідно є Борис Монкевич, Тамара Петрів, Антоній Коршнівський, Василь П-юк, Володимир Левицький. Микола Вороний…

Унікальним є розділ, який є частиною великої архівної праці Владислава Карпенка: “10 документів зі справи отамана Антона Шкарбуненка-Шкурка”.

У передмові Роман Коваль пише: “У боротьбі проти російських загарбників брали участь люди різних національностей. Нікого не залишить байдужою розповідь про 18-літнього киянина – литовця Едмунта Бреннейсена, який на очах у чекістів застрелив їхнього начальника – Івана Пахомова (Кравченка), заступника начальника Київської губернської ЧК, ката з катів! Зворушить й історія німкені – української підпільниці Генрієти Ган, яка мстилася більшовикам за розстріляного чоловіка – старшину Армії УНР Омеляна Винника. Під час неправедного суду вона кине в очі катам українського народу: «Як чужинці можуть судити українців на Україні?!»…

Неймовірною є біографія польки Тіни Пекарчук (Ізбицької), яка в невимовно важкій боротьбі за Українську національну державу стала українкою, козачкою Запорозької Січі Юхима Божка…” Допоміг їй стати на повний небезпек український шлях “Кобзар” Тараса Шевченка. “Цю священну книгу дав їй мамин брат”. Вона таємно читала його ще у приватній школі шляхетних дівчат у Сімферополі до Першої світової війни.

Книжка “Скажи батькам, щоб був чесним” – про Тарасових онуків і дітей Миколи Міхновського – творців покоління щирих синів Батьківщини, які взяли в руки зброю, щоб оборонити право нашого народу жити в Шевченковій Україні – національній державі українського народу.

Це підтверджує й доля отамана Лиха-Бондарука. Останній його бій відбувся в околицях Врадіївки восени 1921-го. “В протоколі огляду тіла зазначалось, що, крім малогабаритного томика «Кобзаря», у вбитого не виявлено ні паперів, ні грошей, ні цінних речей”.

А закінчує передмову Роман Коваль такими словами: “Працюючи над книгою, я радів, що повертаю шляхетних і жорстоких, святих і страшних. Набирайся і ти, друже, духу в наших великих предків, запозич їхнє завзяття.

Пройдися стежками-дорогами богданівця Сім’янціва, сотника Монкевича, гарматника Сірої дивізії Івана Ковшара, звенигородського кошового Семена Гризла та “завороженого від кулі” доктора Гелєва. Вчись бити московського ворога в полковника Болбочана та Олекси Алмазова! Послухай після бою пісні кобзаря з Кубані Михайла Теліги. А як дістанеш поранення, тебе вилікує лікар Богданівського полку Кость Бризгун! Відкрий сміливим і шляхетним обійми, усміхнись усім серцем, адже це велике щастя і розкіш мати таких попередників”.

Слава тим, хто любить Україну зі зброєю в руках!

На світлині – козаки і старшин Бойової управи 1-ї козацько-стрілецької дивізії (Сірої) та Діячі Союзу визволення України. Фрайштадт, 1918 р. З оригіналу.

НЕЗБОРИМА НАЦІЯ

З ІМЕНАМИ СЛАВНИХ ДІДІВ

У час війни з Росією на Донбасі Президент України Петро Порошенко перейменував деякі частини Збройних сил України та Державної прикордонної служби іменами славних воїтелів минулого.

Тепер незалежність Вітчизни захищають:

Окремий президентський полк ім. гетьмана Богдана Хмельницького,

1-ша Президентська бригада оперативного призначення ім. гетьмана Петра Дорошенка Національної гвардії України,

3-й Окремий полк Спеціального призначення ім. князя Святослава Хороброго,

7-ма бригада тактичної авіації ім. Петра Франка (28 березня 2008 р. перейменував президент Віктор Ющенко),

8-й полк оперативного призначення НГУ ім. Івана Богуна,

18-й полк оперативного призначення НГУ ім. Дмитра Вишневецького,

21-ша Окрема бригада охорони громадського порядку ім. Петра Калнишевського,

24-та Окрема механізована бригада ім. короля Данила,

26-та артилерійська бригада ім. генерала-хорунжого Романа Дашкевича,

27-й прикордонний загін Державної прикордонної служби ім. героїв Карпатської Січі,

30-та Окрема механізована бригада ім. князя Костянтина Острозького,

31-й прикордонний загін Державної прикордонної служби ім. генерал-хорунжого Олександра Пилькевича,

45-й полк Національної гвардії України імені підполковника Української галицької армії Олександра Красицького,

55-та Окрема артилерійська бригада “Запорозька Січ”,

57-ма Окрема мотопіхотна бригада ім. кошового отамана Костя Гордієнка,

58-ма Окрема мотопіхотна бригада ім. гетьмана Івана Виговського,

72-га Окрема механізована бригада ім. Чорних запорожців,

93-тя Окрема механізована бригада “Холодний Яр”,

406-та Окрема артилерійська бригада ім. генерал-хорунжого Олексія Алмазова.

Слава героям минулого!

Слава козацтву, яке з іменами своїх славних дідів і прадідів тепер протистоїть російському агресорові!

Владислав КАРПЕНКО, Історичний клуб “Холодний Яр

АЙДАРІВЕЦЬ СТВОРИВ ПОРТРЕТИ ПОБРАТИМІВ

13 травня 2019 р. у Східноєвропейському національному університеті ім. Лесі Українки репрезентували портрети військовослужбовців батальйону “Айдар”. Створив їх на склі Руслан Кашаюк, снайпер батальйону “Айдар”, військовий інвалід 2 гр., студент IV курсу факультету культури і мистецтв спеціальності “образотворче мистецтво”.

Захід присвячено 5-й річниці створення батальйону, повідомляється на сайті університету. На виставку завітали ректор, проректори, викладачі, студенти, побратими Руслана Кашаюка, рідні айдарівців, священнослужителі, небайдужі лучани.

Відкрив захід ректор Ігор Коцан. Він відзначив, що на виставці представлено 135 портретів українських героїв. Підтримати Руслана завітав капелан Михайло Бучак. Отець Михайло нагадав слова Руслана Кашаюка: “Жодна моя дія, жоден мій крок і жодні мої успіхи не відбувалися без підтримки Божої”.

Руслан Кашаюк розповів про серію робіт “Айдар”, у якій сьогодні представлено найбільше лучан і волинян. У скорботних рамках – Роман Луцюк, випускник університету Сергій Климчук, Рустам Хамраєв, Сергій Шостак, Віктор Кумецький, Олег Михайлов, Олег Твердохліб, Микола Королько, Олег Вишневський, Ігор Філіпчук – волиняни, які віддали життя за Україну.

Від редакції газети “Незборима нація” додамо, що Руслан Кашаюк нещодавно одружився з Вікторією Драганчук – правнучкою сотника Армії УНР Василя Будзила. Про долю сотника Будзила ви зможете прочитати в новій книжці Романа Коваля “Скажи батькам, що був чесний”.

Нагадаємо лише, що наприкінці грудня 1918 р. та в січні 1919-го сотник Будзило разом з Ананієм Волинцем та Яковом Гальчевським звільняв від більшовиків Літин, Летичів і Меджибіж. Рішуче загасивши братовбивчий конфлікт, який намагалися розпалити чужинці Мушлін і Лайнер, Гайсинський курінь ім. отамана Симона Петлюри виконав завдання. У телеграмі, яку 27 січня отаман Волинець послав із Меджибожа до 19-ї дивізії Дієвої армії УНР, зазначалося: “На місці справи гаразд, спокійно, селяне здають зброю. Курінь смерти наробив добрих діл, почуєте”.

Придушення більшовицького повстання в районі Літина – Летичева – Меджибожа переконливо продемонструвало, що отаман Волинець, Яків Гальчевський та Василь Будзило були запеклими ворогами більшовиків і палкими прихильниками національної армії. Саме таким є й снайпер “Айдару”, художник Руслан Кашаюк.

Героям слава!

Роман КОВАЛЬ

ПРО ВИБОРИ КОРОТКО

1+1 ПЕРЕМІГ 5 КАНАЛ

ЦИТАТА ДНЯ

ЗЕЛЕНСЬКИЙ ГРАТИМЕ РОЛЬ ПРЕЗИДЕНТА. ЦЕ БУДЕ ГОЛОВНА РОЛЬ У ЙОГО ЖИТТІ. СЦЕНАРІЙ ПИСАТИМУТЬ ІНШІ.

ВІЛЬНА КОЗАЧКА ОЛЬГА КОСОВСЬКА-МИХАЙЛИЧЕНКО

25 червня 2009 р. відійшла у вічність Ольга Іванівна Косовська-Михайличенко, дочка сотника Армії УНР, членкиня ОУН з весни 1943 року, учасниця боротьби за Соборну Україну в часі Другої світової війни, діячка Братства вояків УПА, "Просвіти", Союзу українок, Всеукраїнського товариства політв'язнів і репресованих, а також Конгресу українських націоналістів.

Її батько, Іван Петрович Косовський, народився у с. Волиці, на Фастівщині, в багатодітній селянській родині. Закінчив чотирикласну земську школу з агрономічним ухилом. Як офіцер царської армії брав участь у Першій світовій війні. 1918 року призначений військовим комендантом м. Василькова Київської губернії. 8 жовтня того ж року Іван одружився на хористці Веприцького церковного хору Євгенії Корж, дочці веприцького господаря Сака Олексійовича Коржа, великого українського патріота. Євгенія Саківна подарувала чоловікові спочатку двох синів – Віктора та Володимира, а 24 липня 1925 р. у Веприку прийшла у світ і Ольга.

Виховання в родині було національне. Все ж, коли Володимир підріс, почав віршувати російською. Батько застеріг сина: "Справжній поет повинен писати мовою свого народу". А дід Володимира, Сак Олексійович, додав: "Не пиши, як шумить ліс і плаче береза. Ти пиши, як плаче наш голодний народ, пограбований більшовицькими катами". Запам'ятався Володимирові й такий вислів діда: "Слухайте, малі, і здоров'я, й сила – все в землі. Бо без неї – української землі, ми – біля чужого столу холуї".

Діда Сака совєтська влада пограбувала, зробивши бідняком, а батька Івана в липні 1938 р. кинула у тюрму і за кілька місяців розстріляла. Було тоді Олі 13 років. 1943 року забрали й Володимира, віддавши в московську науку до ГУЛАГу.

На цьому випробування родини Косовських не закінчилися. Надходив час випробувань і для Ольги. Першого разу москалі арештували її 1943 року, але після двомісячних допитів як неповнолітню відпустили. Вдруге її кинули до в'язниці 4 серпня 1944 року. Після двох місяців "перевиховання" у Лук'янівській в'язниці її перевезли до слідчої тюрми на вулиці Рози Люксембург. У вироку Військового трибуналу військ НКВС зазначалося: "Іменем Союзу Радянських Соціалістичних Республік 1944 року, грудня 7 дня, Військовий Трибунал військ НКВС Київської області в місті Києві… в закритому судовому засіданні, у присутності головуючого майора юстиції Молокова і членів: старшого лейтенанта Хохлової та тов. Савельєва при секретарі Рисовій, без участі обвинувачення і захисту, розглянув справу по звинуваченню громадянки СРСР – Косовської Ольги Іванівни, народження 1925 року, уродженки і жительки с. Веприк, Фастівського р-ну, Київської області, українки з селян-середняків, безпартійної… не заміжньої... Косовська Ольга жила на території, тимчасово окупованій, в Фастівському районі, в квітні місяці 1943 р. була прийнята в члени ОУН, ведучи боротьбу проти СРСР за від'єднання Радянської України. Будучи членом ОУН, Косовська особисто придбала для ОУН друкарську машинку і розповсюджувала на ній контрреволюційні націоналістичні листівки та заклики ОУН. Як член ОУН Косовська була зв'язана з іншими членами ОУН: Бабичем Миколою, Кравченком Василем та іншими. …Військовий Трибунал визнав Косовську винною у скоєному злочині по ст. ст. 54-1а і 54-11 УК УРСР, але суд знайшов можливим не засуджувати до Вищої міри покарання (ВМ), а примінити ст. 2 Указу від 19 квітня 1943 року. І керуючись ст. 296-297 УК УРСР, ВИНІС ВИРОК: Косовську Ольгу Іванівну… відправить на висилку на каторжанські роботи строком на (20/5) двадцять років із поразкою у правах… на п'ять (5) років, без конфіскації майна, за відсутністю його… Вирок… касаційному обжалуванню не підлягає".

Коли товарняк із засудженими рушив, Оля припала до щілин у стінах вагону і проказала: "Дівчата, прощайтеся із Дніпром. Чи ж ще доведеться побачити?"

Дівчата прощалися з Україною на довгі десятиліття, більшість – назавжди. Ольга Косовська каралася на шахтах Воркути 10 років, відбула й 11 місяців заслання. 11 місяців і 20 днів. Але вона вижила! Не скорилась! І ще й дитину народила в неволі! Виносила сина, ховаючись від пильного ока наглядачів, а коли ті вгледіли, дали п'ять днів карцеру і направили до фельдшерського пункту.

У таборах Оля стала медсестрою. Після дванадцятигодинного робочого дня, коли всі поснуть, вишивала свою долю. Брат Володимир на сусідній шахті шукав порятунку в поезії, вона живилася сонячними взорами, що наповнювали серце й душу божественним змістом, додавали сил в тяжкій московській неволі.

Брат Володимир допомагав порадою, підбадьорював, зокрема в листі від 4 листопада 1953 р. писав: "Як би я хотів з тобою зустрітись. Пам'ятай завжди свого брата. Не розчаровуйся життям. Читай, дивись, аналізуй життя і людські стосунки. Постався в потрібний момент критично сама до себе, зроби в ущерб матеріальному положенню і дай завжди перевагу людській правді..."

Їм, уособленню чеснот українського національного характеру і козацького духу, пощастило двічі зустрітися в концтаборі. Одного разу, коли на шахту № 5 комбінату "Воркутауголь", де працював Володимир, прибув жіночий етап, а з ним і його дорога сестричка Ольга.

Схрестилися мечі доріг.
Від сліз розтав полярний сніг.
Та миттю чутка полетіла
У заполярні заметілі –
По диких тундрових краях,
По каторжанських таборах,
Пронеслась крізь дроти стрілою:
У Воркуті, на шахті п'ять,
Зустрілися: невільник-брат
Із каторжанкою-сестрою.

Урешті філософія українського буття, яку вишивала Ольга Косовська в ГУЛАГах, перемогла.

За двадцять років після звільнення жодного разу в розмовах із братом вона не згадала про табори. П'ятнадцять років разом з чоловіком, Петром Олександровичем Михайличенком, також політкаторжанином, збудувала власний дім у с. Боровій. Працювала викладачем українського народного вишивання на курсах при заводі "Червоний Жовтень" у Фастові. Здобула звання майстра народного мистецтва України, вступила до Спілки майстрів. 2005 року Президент України Віктор Ющенко нагородив її орденом княгині Ольги III ступеня. А вона бідкалась: "А чого мене? Он скільки достойніших за мене людей є".

Про долю родини Косовських створено повнометражний документальний кінофільм "Невільник-брат, невільниця-сестра". Чи покажуть коли цей фільм знову?

Ольга Іванівна була заводіякою багатьох національних заходів. Ініціювала, організовувала, залучала людей, підганяла їх, а головне, єднала довкола себе, довкола національної ідеї, яку, здається, випромінювала кожна клітина її тіла. Сонячна і добра, худесенька як колосок, з тоненьким дівочим голосом, вона щедро дарувала свої вишивки. Є вони і в колекції Історичного клубу "Холодний Яр". Ольга Іванівна не тільки передплачувала газету "Незборимо нація", а й іншим наказувала це робити. Вся її хата була заставлена книгами клубу "Холодний Яр". І ставила їх на видних місцях, щоб гості знали, що такі книги є, що їх треба читати.

Ми не тільки шанували, ми любили її. І любимо…

Як добре, що Ольга Косовська була в історії нашого народу! Вічна Їй пам'ять!

Вічна слава нескореній родині Косовських!

Історичний клуб "Холодний Яр", ГО "Чесне слово", Українська народна партія, редакція газета "Незборима нація"

Дж.: Незборима нація (Київ). – 2009. – Серпень. – Ч. 8 (282). – С. 2.

На світлині – Святослав Силенко, отаманова дочка Галина Гончар, Роман Коваль, Ольга Михайличенко (дочка сотника Армії УНР Івана Косовського).

Село Мотовилівка, 2006 р.

20 РОКІВ ЯК ВІДІЙШЛА МОЯ МАМА

КУРИЛО Надія Василівна (21.05.1926, м. Переяслав-Хмельницький Київської області – 20.05.1999, Київ). Викладач психології Київського педагогічного інституту ім. Максима Горького (з 1952), Ніжинського педагогічного інституту (сер. 1950-х), Горлівського педагогічного інституту іноземних мов (кін. 1950-х – 1967), старший викладач кафедри психології Київського педагогічного інституту ім. Максима Горького (тепер Національний педагогічний університет ім. Михайла Драгоманова; від 1967).

Народилася в м. Переяславі-Хмельницькому в родині шевця (і кушніра) Василя Микитовича Курила та Олени Степанівни Курило (в дівоцтві Барик). У шлюбі з Миколою Федотовичем Ковалем привела у світ синів Андрія (1956, Ніжин) і Романа (1959, Горлівка).

Усе життя була безпартійною. Померла за день до свого 73-го дня народження – у свій найулюбленіший місяць травень.

Мама збиралася вмирати вже кілька років: приготувала в останню дорогу одяг, зібрала на похорон гроші, не один раз давала нам свої розпорядження – як вчинити після її смерті, що кому віддати з речей. Вона не вірила, що доживе до Нового 1999 року. Коли я переконував її, що ми ще разом відзначатимемо Новий рік, сердилася, вважаючи, що я її обманюю.

Вона не вірила, що доживе до весни, до тепла. Я її переконував, що весну вона обов'язково зустріне. Мама знову сердилася – вважала, що я продовжую її дурити.

А коли весна настала, а каштани під її вікном буквально вибухнули буйним листям, а потім білими свічками, мама не могла надивуватися і радісно говорила: "Я ніколи не могла подумати, що зможу ще побачити це чудо!"

Тоді я казав: "Ось бачите, а ви сварились на мене. А тепер знову переконалися, що я казав правду".

І мама повірила в життя.

Почала планувати, як провести день народження.

Чекала 29 травня, щоб проголосувати на виборах Київського міського голови проти Суркіса, за Омельченка. Захотіла дожити до виборів Президента України, щоб до кінця побачити "цей спектакль". "Шкода було б його пропустити", – якось сказала вона. Їй уже не здавалось неможливою думка дожити до унікальної події – зустрічі 2000-го року. Вона померла тоді, коли повірила в життя.

Напередодні смерті їй наснився мій батько. Вона була здивована, що він наснився їй дуже гарно. Був ніжним, як і вона з ним. Тепер для мене очевидно, що він її кликав.

Поспішаючи на його запрошення, мама не залишила мені на пам'ять свій – такий ніжний – голос. І я безсило картаю себе за те, що не встиг затримати коло себе безмежно рідне мамине слово.

Похована Надія Курило на Байковому кладовищі поруч із матір'ю – Оленою Степанівною Курило та дядьком – Сильвестром Степановичем Бариком.

Вічна пам'ять!

Роман КОВАЛЬ

ГОЛОДНА ВЕСНА 1947 РОКУ

Живемо у Первомайську на Півдні України. Батько працює бухгалтером на молочному заводі. Зарплата в нього 500 рублів, а на базарі формова хлібина коштує 200. Діє карткова система – 250 грамів хліба на людину, що працює. А нас у батьків четверо. Як нагодували вічно голодних дітей?

Батько підробляє, де тільки може. Пізньої осені 1946-го привезли нам один з його підробітків – підводу мерзлого цукрового буряку. Вигрузили у дворі на купу, накрили сухим бур'яном. Цей буряк став нашою головною їжею на всю зиму.

Настала весняна відлига. Буряк став розмерзатися і гнити, а інших продуктів у нас не було. Хіба одного разу мама на горищі знайшла жменьку позаторішньої квасолі…

Мій брат Юрко вчився в 5-му класі Первомайської середньої школи № 4, а я – в 7-му класі залізничної школи на станції Голта. Ця школа єдина в місті, де в 1947-му школярам на великій перерві давали шматочок чорного хліба розміром з долоньку і чайну ложечку цукру.

Я з Юрком після шкільних занять сиділи в кухні. Раптом відчинилися двері й зайшов незнайомий дядько – років під 30. Привітавшись із мамою, яка поралась біля плити, сів поряд з нами. Пізніше ми дізналися, що це був Храбро. На початку 1930-х він жив по сусідству з моїми дідусем і бабусею – Степаном і Марією Здоровецькими (батьками Олексія Здоровецького – козака 1-ї Запорозької дивізії Армії УНР. – *Ред.*).

Мама, перекинувшись із гостем кількома словами, вийшла з хати за вугіллям. Храбро одразу кинувся до плити, заглянув у каструлю і ложкою швидко набрав те, що варилося. Покуштував. Коли мама повернулася, Храбро відскочив від плити.

Через мить попросив:

– Марусю, налий мені того варива.

– Воно ще не готове…

– Нічого… Наливай!

Мама налила повну тарілку і дала скибочку хліба. Ще гаряче, Храбро почав пожадливо ковтати. На нього було боляче дивитися. Який же він голодний!

Через декілька днів батько повернувся з роботи пізніше, ніж зазвичай.

Пояснив коротко:

– Ховали Храбра…

Тоді й мама розповіла нам страшну історію: у 33-му сусідка Храбриха, збожеволівши від голоду, зарізала маленьку доню. З'їла і померла в муках. А її син Храбро, який став свідком цього жахіття, від страху втік із дому…

І ось тепер він повернувся.

Юрко додав і своїх сумних новин: помер його учитель історії. З перших днів війни він був на фронті. Залишився живим, а після "перемоги" загинув від голоду... Загинув від голоду й учитель математики. Учні любили його. Знали, що в нього четверо малих дітей. Тільки старшенький ходив до школи. Учні пропонували вчителеві хто шматок хліба, хто сірого коржика, невідомо з чого спеченого, але він усе відмовлявся. Та через деякий час почав брати, але не їв, хоч і був голодний, а клав до кишені – для своїх дітлахів. Школярі бачили, як згасає улюблений учитель, давали йому навіть шматочки макухи.

Одного дня він сидів за учительським столиком. У кулаці тримав грудку макухи. Час від часу клав її до рота і смоктав. Нічого не говорив, тільки спостерігав за дітьми, які тихо ковзалися в класі на льоду, що утворився за ніч, бо лопнула батарея і з неї вилилася вода. Це був останній його день у школі.

З такими спогадами я зустрічаю кожну весну.

Тамара ЗДОРОВЕЦЬКА
Київ, 24 лютого 2019 р.

МИКОЛА ВЛАДЗІМІРСЬКИЙ: БОРОТЬБА ЗА ПРАВДУ

Козакові Історичного клубу "Холодний Яр" Миколі Владзімірському 22 травня 2019 р. виповнилося 65 років.

Одним із найвдаліших проектів своєї діяльності в Мережі ювіляр вважає сайт "Весела Абетка" (http://abetka.ukrlife.org) – перший і найбільший український сайт для дітей. Він став притулком для української дитини, затишним куточком у безмежному океані чужомовної мережі. Одна лише колекція українських віршованих абеток на веб-сторінці сягнула чи не півтори сотні. А крім того, народні та авторські казки, які можна слухати на комп'ютері, тисячі загадок і приказок, сотні скоромовок, лічилки, дитячі народні ігри, колисанки, усмішки, величезний і повний різних цікавинок розділ "Читанка".

Мотивацією своєї діяльності Микола називає загострене бажання правди і справедливості, в тому числі й забезпечення відкритого і рівного доступу до знань та інтелектуальних досягнень рідною мовою. Цю рису в нього виплекали його мама Ольга Данилівна, вчителька за фахом, та Шевченків "Кобзар", який Микола читав ще в дитинстві у рідній Мар'їнці, на Донеччині…

Довгих літ, друже Миколо, і нових обширів праці для України!

Від імені Історичного клубу "Холодний Яр" та редакції газети "Незборима нація"

Роман КОВАЛЬ

ОДНОДУМЦІ

Пане Романе, сердечно дякую за книжку "Здолати Росію" – цей безцінний скарб історії України. Справжньої історії для сучасного покоління українських націоналістів, свідомість яких формується Революцією Гідності й війною з московською ордою. Ваше життя, праця і незламність українського духу в період імперської політики Росії це ще один доказ: перемагає лише той, хто бореться! Слава Україні!

Тетяна ЛЕМЕШКО

"ШЛЯХ ЧОРНИХ ЗАПОРОЖЦІВ"

ДОКУМЕНТАЛЬНИЙ ФІЛЬМ. СКОРО ПРЕМ'ЄРА!

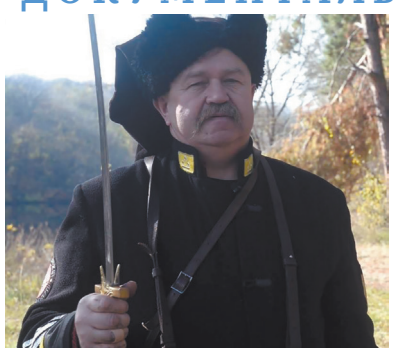

У Чорних запорожців – гідні нащадки! І це підтвердять президент Історичного клубу "Холодний Яр" Роман Коваль та голова Історичного товариства "Чорні запорожці" Роман Боровик, котрі допомогли провести історичні паралелі крізь століття. Ці факти – у документальному фільмі "Шлях Чорних запорожців" про 72-гу Окрему механізовану бригаду, який створюється небайдужими людьми за підтримки Національної федерації самбо України і ГО "З країною в серці". Зі стрічки ви дізнаєтеся про те, чому бійці 1-го кінного Запорозького полку стали "чорними", скільки вправний козак за один бій міг зарубати ворогів, які символи були на кокарді у воїнів цієї частини Армії УНР… А головне – історики допомогли знайти "бойову ідентичність" українців другого десятиліття XX століття і другого десятиліття XXI.

– Наш історичний клуб робить усе, щоб відновити контакт між поколінням прадідів і хлопцями, які зараз лицарськи б'ються на Донбасі. І коли вони розуміють, яких великих прадідів вони правнуки, що вони не перекотиполе, не будь-хто, – уявляєте, як потроюються їхні сили!? І, дай Бог, пам'ять про предків допоможе нинішньому поколінню воїнів перемогти нашого історичного ворога, – каже Роман Коваль.

– Чорні запорожці не брали в полон і самі не здавалися. Чому такі принципи? Мабуть, це вже найвищий рівень воїна – людини, що веде боротьбу просто за своє існування на рідній землі – в Україні! Зазначу, що кожен носив оселедець, це знакова зачіска ще з часів Запорозької Січі. Ще треба сказати, що більшість козаків – це були люди з вищою освітою. І люди ідейні! – розповідає Роман Боровик.

Олексій ГОНЧАРУК

На фото – сотник Роман Боровик

ІСТОРИЧНИЙ КЛУБ "ХОЛОДНИЙ ЯР" НАГАДУЄ ПРО ЮВІЛЕЇ

1 червня 1974 р. у Канаді помер Андрій ІВАНІВ, козак кулеметної ватаги 1-го кінного полку Чорних запорожців, лицар Залізного хреста, вояк дивізії "Галичина".

2 червня 1899 р. в Києві народився Кость ДУДАРІВ, козак Армії УНР, член ЛУН.

3 червня 1899 р. в м. Катеринославі (тепер м. Дніпро) народився Борис ЄФРЕМОВ, поручник Армії УНР, лицар ордена Залізного хреста. Старшина Карпатської Січі.

6 червня 1894 р. в м. Петриківці, тепер Дніпропетровської обл., народився Віссаріон НЕДОЛЯ, стрілець корпусу СС Армії УНР, член ковельської "Просвіти", випускник УГА в Подєбрадах.

7 червня 1894 р. в м. Валках, тепер Харківської обл., народився Олександр ГОНЧАР, сотник Армії УНР, випускник УГА в Подебрадах.

10 червня 1884 р. у м. Надвірній, тепер Івано-Франківської обл., народився Ростислав БІЛАС, полковий лікар УГА.

10 червня 1944 р. в таборі Заксенгаузен німці закатували Олега ОЛЬЖИЧА (КАНДИБУ), поета, археолога, заступника голови ПУН, голову ПУН на українських землях.

10 червня 1979 р. в с. Надорожній Івано-Франківської обл. народився Андрій ФІГУРНИЙ-"ЛЕМ", учасник Революції Гідності, доброволець батальйону "Донбас", командир відділення 93-ї ОМБр "Холодний Яр". Лицар ордена Богдана Хмельницького III ст. (посмертно).

11 червня 1899 р. народився Петро РОЖАНЕЦЬ, сотник УГА, командир 1-ї сотні 30-го полку дивізії "Галичина", поручник дивізії "Галичина".

12 червня 1894 р. в м. Смілі, тепер Черкаської обл., народився Андрій ГЛУВКІВСЬКИЙ, ад'ютант командира 1-ї гарматної бригади 1-ї Запорозької дивізії, випускник УГА в Подєбрадах, лектор математики. Автор підручника для гарматників.

12 червня 2014 р. в с. Великій Чернігівці Луганської обл. загинув Олексій КОНОВАЛОВ, командир взводу 13-го Чернігівського тербатальйону, капітан, член ВО "Свобода". Лицар ордена Богдана Хмельницького III ст. (посмертно).

13 червня 1899 р. народився Олександр ТИЩЕНКО, козак Армії УНР.

14 червня 1919 р. у Ростові-над-Доном росіяни вбили Миколу РЯБОВОЛА, голову Кубанської законодавчої ради.

14 червня 1969 р. відійшов у вічність Роман НАЗАРОВИЧ, вістун вишколу УСС, хорунжий УГА.

14 червня 2014 р. в небі над Луганським аеропортом загинули Ілько ГАЙДУК-"ЧУЧУПАКА", сотник Інгульської паланки Війська Запорозького Низового, командир Криворізької самооборони, сержант 25-ї Окремої повітряно-десантної бригади, лицар ордена "За мужність" III ст. (посмертно), та Павло ЛЕВЧУК, викладач кафедри політології Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара, який 5 червня 2014 р. захистив дисертацію, а вже наступного дня повернувся до лав ЗСУ; лицар ордена "За мужність" III ст. (посмертно).

15 червня 1899 р. в с. Жаб'єму-Ільцях, тепер с. Ільці Верховинського р-ну, народився Онуфрій МАНЧУК, січовий стрілець (у 16 р.), учасник боїв у Карпатах, кооператор, член "Просвіти". Писав оповідання, новели, вірші та співанки про гуцульське життя.

15 червня 1989 р. у с. Сонцевому Кіровоградської обл. народився Олександр СМУРАГА-"СМУРФІК", стрілець-помічник гранатометника 59-ї ОМБр. Лицар ордена "За мужність" III ст. (посмертно).

16 червня 1969 р. помер Василь КРИВОУС, старшина УСС і УГА, педагог.

17 червня 2014 р. загинув айдарівець Микола ЧЕПІГА. Пішов захищати Україну 18 березня 2014 року. Потрапивши в полон, не просив пощади в катів. Сказав коротко: "Я доброволець, я знав, за що я прийшов сюди".

18 червня 1869 р. народився Сергій КУЛЬЖИНСЬКИЙ, генерал-хорунжий Армії УНР.

19 червня 2014 р. в с. Закітному Донецької обл. загинув Віктор СИВАК, розвідник ЗСУ. Лицар ордена "За мужність" III ст. (посмертно).

20 червня 1964 р. у США помер Сергій ЛИТВИНЕНКО, сотник Армії УНР, скульптор, педагог, викладач скульптури, професор і декан Вищої образотворчої студії. Автор надгробного пам'ятника на могилі Івана Франка на Личаківському кладовищі у Львові. Створив скульптурні портрети гетьмана Івана Мазепи, Тараса Шевченка, Івана Франка, Миколи Міхновського, митрополита Андрея Шептицького, Мирона Тарнавського, надгробні пам'ятники Романові Купчинському і Василеві Пачовському, виготовив монумент Тарасові Шевченку в Косові та багато інших. У США створив образи Євгена Маланюка, Володимира Кубійовича, Емми Андієвської. Бронзовий портрет Гетьманівни відзначено Великою Американською нагородою. Створив пам'ятники героям Визвольних змагань 1914 – 1920 рр. у Раві-Руській (1936), полеглим героям (Яворів, 1938) та багато ін.

21 червня 1944 р. в с. Росохач Тернопільської обл. народився Микола СЛОБОДЯН, український підпільник. Узяв участь у виготовленні та встановленні в м. Чорткові 4 українських національних прапорів та поширенні 19 листівок 21 січня 1973 р. з гаслами "Свободу українським патріотам!", "Ганьба політиці русифікації!". Засуджений до 3 р. ув'язнення в таборах суворого режиму та 2 р. заслання.

21 червня 1949 р. в м. Регенсбурзі (Німеччина) помер Гнат СТЕФАНІВ, командувач УГА, учасник Першого зимового походу Армії УНР, лицар ордена Залізного хреста.

21 червня 1964 р. в м. Елізабеті (Нью-Джерсі, США) помер Василь БАЙБАРАК, поручник Армії УНР, хорунжий дивізії "Галичина", учасник битви під Бродами.

22 червня 1944 р. в м. Ерешіні (шт. Ріу-Гранде-ду-Сул, Бразилія) помер Микола БУКШОВАНИЙ, хорунжий 4-го полку Сірої дивізії, голова інформбюро Сірої дивізії, секретар журналу "Син України", міський лікар м. Ерешіна (Бразилія).

22 червня 1979 р. у м. Ровеньках Луганської обл. народився Андрій МЕРКУЛОВ-"ДЮЗ", кулеметник 39-го Окремого мотопіхотного батальйону "Дніпро-2" 55-ї ОМБр. Лицар ордена "За мужність" III ст. (посмертно).

24 червня 1989 р. у м. Новограді-Волинському народився Юрій ВОЛКОВ, вояк 54-го Окремого розвідувального батальйону. Загинув 2016 р. біля с. Широкиного Донецької області.

25 червня 1989 р. у м. Денвері (США) помер Леонід БАЧИНСЬКИЙ, в. о. товариша військового міністра УНР, сотник Армії УНР.

26 червня 1984 р. в с. Іванівцях Закарпатської обл. народився Василь ЛАВКАЙ-"БІЗОН", боєць ДУК "Правий сектор". Загинув у бою.

27 червня 1919 р. створено 1-й кінний полк Чорних запорожців на чолі з Петром Дяченком.

27 червня 1964 р. в Луганську народився Геннадій РЕШЕТНЯК, командир відділення інженерно-саперного взводу 1-го батальйону 54-ї Окремої механізованої бригади. Загинув у бою 28 лютого 2017 року.

27 червня 1964 р. у Харкові прийшов у світ Михайло ЛУГОВИЙ-"ДІД"-"БОРОДА", сержант, командир відділення кулеметного взводу 2-го механізованого батальйону 92-ї ОМБ ім. Чорних запорожців. Загинув у бою неподалік м. Мар'їнки Донецької області. Лицар ордена "За мужність і відвагу".

28 червня 1914 р. у Львові відбувся Великий здвиг "Соколів" і "Січей".

28 червня 1919 р. трагічно завершив своє славне життя полковник Петро БОЛБОЧАН, командувач Запорозького корпусу та Лівобережного фронту Армії УНР, полковник Армії Української Держави та Армії УНР, визволитель Криму.

28 червня 1994 р. в Києві народився Андрій ЗУЄВ, вояк зенітно-ракетної батареї 10-ї Окремої гірсько-штурмової бригади ЗСУ. Загинув у м. Маріїнці Донецької області.

30 червня 1989 р. у м. Миколаєві народився Роман КЛІМОВ-"ШТИК", кулеметник 2-ї роти 1-го батальйону 72-ї ОМБ ім. Чорних запорожців. У війську з червня 2014 року. Лицар ордена "За мужність" III ст. (посмертно).

З 93-ЛІТТЯМ ВІТАЄМО ЩИРО!

МУХА Леонід Юхимович (23.05.1926, Варшава). Громадський діяч, голова Братства вояків 1-ї дивізії УНА (2004 – 2010), член Історичного клубу "Холодний Яр", автор споминів про Визвольну боротьбу.

Син сотника Армії УНР Юхима Івановича Мухи (1888, с. Пушкарівка, тепер Верхньодніпровського р-ну) та Валентини Василівни Винничук (1904, м. Дубровиці біля м. Рівного). Підстаршина-кулеметник 2-ї сотні (компанії) батальйону "Вільднер" 29-го п. п. дивізії "Галичина" (пізніше 1-ї Української дивізії УНА; 1943 – 1945). Учасник боїв у Словаччині, Словенії та Австрії. У боях виявив хоробрість. Двічі поранений. Нагороджений "Наґкампфшпанґе" (за рукопашні бої) та відзнакою за поранення. Лицарським поводженням із мирним населенням частина, де служив Леонід Муха, здобула повагу. Зустрічався з видатними українськими діячами – полковником Петром Дяченком, сотником Дмитром Паліївим, майорами Миколою Палієнком, Іваном Ремболовичем та Євгеном Побігущим.

Незважаючи на те що Леонід Муха був сином політичного емігранта і народився в Польщі, у червні 1945 р. його депортували до СССР – хоч він не був громадянином цієї держави. Потрапив на спецпоселення в Кемеровську область. Працював на шахті. Оволодів майже всіма гірничими професіями – коногона, люковантажника, лісогона, забійника, підривника, електрослюсаря. 21 червня 1948 року Л. Муху заарештували. Судили за "зраду батьківщині" (ст. 58-1а) та антисовєтську агітацію (ст. 58-10). Вини своєї Леонід Муха не визнав: казав, що воював в українській дивізії, а метою була Вільна Україна…

Далі був етап на Колиму. Добував золото на родовищі Мальдяк (Колима), який мав "славу винищування політв'язнів". Потім було родовище каситириту "Надєжда" на Верхоянському хребті, далі – золотоносний "прииск" "Комсомолєц". Звільнили після смерті Сталіна, у грудні 1955 року. У травні 1958 р. повернувся на Батьківщину. З Наталкою Михайлівною Кончаківською (також репресованою) пустили у світ сина Ярослава (інженер, журналіст) і дочку Ірину (лікаря).

Автор книжки "«З Австрії на Колиму». Спогади дивізійника" (Львів, в-во "Афіша", 2003; три перевидання). Спогади написані щиро, чесно і правдиво. Вони допомагають сучаснику розібратися в складних

перипетіях Другої світової війни. У передмові автор бажає молоді незалежної України "так любити свій народ і Україну, як любили вояки дивізії «Галичина» – 1-ї УД УНА". Леонід Муха провів анкетування 145 дивізійників із Миколаївського району Львівської області, біографічні дані про них помістив у додатку книжки. Співавтор книжки "«Дивізія Галичина» в запитаннях і відповідях" (Львів, Галицька видавнича спілка, 2009, три перевидання).

Підсумовуючи пройдений шлях, Леонід Муха зазначає: "Думаю, що все-таки я щаслива людина", бо "найкращі роки провів у боротьбі за Батьківщину".

Роман КОВАЛЬ

Дж.: "З Австрії на Колиму". Спогади дивізійника // Незборима нація (Київ). – 2005. – Квітень. – Ч. 4 (230). – С. 2.

Коваль Р. Сто облич Самостійної України. – Київ: Історичний клуб "Холодний Яр"; "Український пріоритет", 2013.

ОЛЕКСАНДР ЗИБЕНКО – ВОЯК, ІНЖЕНЕР, КООПЕРАТОР

Щораз то більше маліють ряди наших визначних кооператорів, які були вложили в нашу кооперацію величезну працю для добра українського народу. Ось нещодавно наспіла до мене сумна вістка від дружини Покійного, що дня 7 червня 1960 р. в годині 7 ранку перестало битись серце визначного кооперативного діяча інж. Олександра Зибенка в далекій Австралії, куди закинула його доля переселення з таборів скитальців з Німеччини по Другій світовій війні.

Кожний, хто знав сл. п. інж. Олександра Зибенка, той напевно пригадає його приязнь до кожного та палкі й переконливі слова, які западали глибоко в душу кожного слухача на зборах кооператив Волині, Галичини чи під час окупації Галичини большевиками в 1939 році на Лемківщині, Холмщині та Підляшші.

Бл. п. О. Зибенко народився 12 листопада 1893 р. в с. Майорське, Маріюпільського повіту, на Катеринославщині. Середню механічну школу закінчив в Олександрівську (Запоріжжя) в 1912 році і тоді вступив на агрономічний відділ київського політехнікума, де вчився до 1917 року. Дуже короткий час був практикантом, пізніше помічником директора досвідної станції в Гуляй-Полі. Під час своїх студій був активний на всіх ділянках українського життя, працював у легальних і нелегальних організаціях. За свою активну працю в нелегальних організаціях був заарештований і декілька місяців пробув у в'язниці. В 1917 р. почав працювати як повітовий агроном у Сквирському повіті на Київщині. За Української Центральної Ради був повітовим комісарем у Сквирі. З приходом до влади гетьмана Павла Скоропадського був заарештований німцями. По п'ятьох місяцях табору вдалось йому втекти та взяти активну участь у повстанні: не так проти гетьмана, як проти німців, розрахувавшись з ними гідно за свій побут за дротами.

За часів Директорії працював у міністерстві хліборобства, як заступник директора департаменту земельної реформи, а в лиху годину з рушницею в руках приймав активну участь в армії УНР або повстанчих відділах.

З армією УНР перейшов у 1921 році до Польщі, звідкіля виїхав у 1922 році до Чехо-Словаччини та поступив на дальші студії на агрономічному факультеті Української Господарської Академії в Подебрадах, де вчився і допомагав учитись іншим, бо був асистентом при катедрах ботаніки й бактеріології. Закінчив Академію в 1927 році і був залишений до дальшої праці в Академії, але його тягнуло все до повороту на рідні землі, та виїхав на Волинь. В 1928 р. почав працювати як ревізор Ревізійного Союзу Українських Кооператив на Волині. По двох роках відданої праці перенесено його до Львова на ревізора молочарських кооператив, а вже від 1937 року наіменовано його інспектором відділу молочарських кооператив РСУК.

З приходом большевиків до Львова 22 вересня 1939 р. залишив Львів та осівся в Кракові, де короткий час працював в Українському Центральному Комітеті, а пізніше був ревізором РСУК в українських кооперативах Лемківщини з Посянням і Холмщини з Підляшшям. Під час німецько-большевицької війни опинився в 1941 році знову у Львові і був інспектором відділу молочарських кооператив РСУК у Львові аж до другого приходу большевиків до Львова в 1944 році, коли то подався знову на захід, спершу до Німеччини, де перебув війну, а відтак з англійської зони Німеччини виїхав до Австралії, де й закінчив свій тернистий шлях свого життя.

Залишив в смутку дружину Наталію і сина та всіх тих суспільно-кооперативних діячів, які знали сл. п. Олександра Зибенка.

Нехай австралійська земля буде йому легкою, а спогад між нами, живучими кооператорами, нехай залишиться на все.

О. МАЗУРОК

Дж.: *Мазурок О.* Інж. Ол. Зибенко // Новий шлях (Вінніпеґ). – 1960. – Ч. 64. – 22 серпня. – С. 8.

Публікація Юрія Юзича

ВВЕДЕНО В ОБІГ МОНЕТУ "ХОЛОДНИЙ ЯР"

15 квітня Національний банк України ввів в обіг пам'ятну монету "Холодний Яр", присвячену історичній місцевості, сповненій славними козацькими традиціями, у центрі якої розташована одна з її окрас – Свято-Троїцький Мотронин монастир.

Холодний Яр – реліктовий лісовий масив, де серед пам'яток природи найвідомішою є тисячолітній дуб, названий на честь Максима Залізняка. Ця територія зберегла багато археологічних пам'яток різних епох. Саме з Холодного Яру навесні 1768 року почалася Коліївщина – соціальний та національно-визвольний рух 1768 – 1769 рр. у Правобережній Україні. У 1840-х тут побував Тарас Шевченко й оспівав Холодний Яр у поетичних творах "Гайдамаки" та "Холодний Яр". У 1919 – 1922 рр. під прапором УНР діяв полк гайдамаків Холодного Яру.

Для молодої талановитої художниці Марини Куц це четверта пам'ятна монета, для якої вона розробила дизайн. Ми попросили пані Марину розповісти про концепцію та історію створення цієї монети, яка присвячена, за висловом самої художниці, "сакральному місцю Української національно-визвольної боротьби".

"Концепція дизайну монети сформувалась одразу, – сказала вона, – адже як художник я сприймаю Холодний Яр як сакральну місцевість, що надихала на боротьбу українських воїнів впродовж декількох епох. Тому спочатку на монеті були зображені три воїни – скіф (кам'яний), гайдамака та холодноярець 1918 – 1922 років. Вершник-гайдамака в лівій частині реверсу монети, холодноярець – у правій, а скіф був «схований» серед дубів. Ще я пропонувала розмістити лозунг холодноярців «Воля України – або смерть»... Проте в дизайні монети є одна особливість – розмір (діаметр – лише 35 мм), що обмежує «політ фантазії». Адже важливо, щоб монета читалася в такому розмірі, не була перевантажена, і найголовніше – монета має «дихати свободою». Тому в кінцевому варіанті залишилися найголовніші елементи: Холодний Яр як пам'ятка природи, Мотронин монастир та вершники".

На аверсі монети в центрі на матовому колі розміщено малий Державний Герб України, над яким напис півколом УКРАЇНА, під гербом позначення номіналу 5 та на дзеркальному тлі вертикальний напис ГРИВЕНЬ, літери якого донизу розширюються, по обидва боки від напису – зображення стовбурів дерев; угорі на дзер-

кальному тлі стилізований напис півколом – ХОЛОДНИЙ ЯР (сформований із гілок, жолудя, листя); внизу ліворуч – рік карбування монети 2019; логотип Банкнотно-монетного двору Національного банку України (праворуч на дзеркальному тлі).

"Кілька років тому я разом з народним депутатом України Олегом Мусієм ініціював випуск пам'ятної монети «Холодний Яр». І спершу Національний банк України погодився та повідомив, що поставить цю монету в план на 2015 рік, – розповів на своїй фейсбук-сторінці член правління Асоціації нумізматів України Микола Омельченко. – Минув рік, але монета не з'явилася. На чергове наше звернення чиновники НБУ повідомили, що монету зняли з плану... Та після консультацій з науковцями монета все-таки виходить так, як і повинна була, називається саме так, як нами було запропоновано. Приємно, що НБУ втілив у життя чергову нашу ідею..."

Минулого року зі зверненням про необхідність вшанувати в нумізматичній продукції 250-річчя Коліївщини і 100-річчя Холодноярської республіки до Національного банку України звернувся голова фракції ВО "Свобода" в Київській міській раді Юрій Сиротюк. У відповідь на депутатське звернення в НБУ пообіцяли врахувати обидві пропозиції при створенні дизайну монети "Холодний Яр", випуск якої було заплановано на 2019 рік. Тож на реверсі монети розміщено композицію, що символізує реліктовий ліс: угорі й внизу, з ракурсу погляду людини вгору, зображено дерева, вершини яких тягнуться до жовто-зеленого кола (використано тамподрук) у центрі монети, що символізує листя та сонце; ліворуч і праворуч – коні з вершниками, які символізують визвольну боротьбу часів гайдамаччини та Холодноярської республіки; внизу серед дерев – Свято-Троїцька церква Мотронинського монастиря.

"Зізнаюся, що книга Юрія Горліса-Горського «Холодний Яр» була прочитана мною вже після роботи над монетою, – розповідає Марина Куц. – Інакше я не змогла б широко розкрити цю складну тему, захопившись боротьбою Холодного Яру доби УНР. Книга затягує і настільки «не відпускає», що монета в такому випадку висвітлювала б лише події періоду 1918 – 1922 рр. А тема Холодного Яру усе ж вимагає охопити багато чого. Мала би бути окрема тема «Холодноярська республіка», щоб монета розкривала суто цей період. Аналогічно з темою «Гайдамаччина». Адже така специфіка роботи з дизайном монет: все має бути по суті і по темі".

Проте колекціонери на нумізматичних форумах вже назвали "Холодний Яр" "першою вартісною і найкрасивішою монетою від початку року". Не можемо не погодитися: з нетривіальним завданням Марина Куц упоралася на славу. А для всіх шанувальників героїки та природної краси Холодного Яру відтепер з'явився справді вартісний колекційний продукт.

Євген БУКЕТ

ПАМ'ЯТІ КОСТЯНТИНА ДИКАНЯ

У тебе, смерте, совісті немає:
Він в змозі ще поводитись бійцем,
Ще у пучкАх життя своє тримає, –
Вже ти до себе потягла живцем.

Завчасно чом скрадаєшся, скажи ти.
Не щерблена ще долі срібна креш.
Він так любив життя,
Так прагнув жити,
А ти собі до решти все береш.

Козацький хрест, жовто-блакитна стрічка,
Важкі вінки, немов гіркі жнива.
Тамує стогони пташина стрічна.
На віко ртуттю падають слова.

Тяжка покара – за яку провину?
О, як незатишно серед гробів!
Невже на небі іншу Україну
Він знайде – а не цю, яку любив?

Не цю, яку підважував на плечі,
Нести був ладен в краще майбуття…
Вкраїно! Чом твої плачі лелечі
Нікого не вертають з небуття?!

Валерія БОГУСЛАВСЬКА
Київ, 20 березня 2019 р.

ВІДІЙШОВ ДО ПРАЩУРІВ

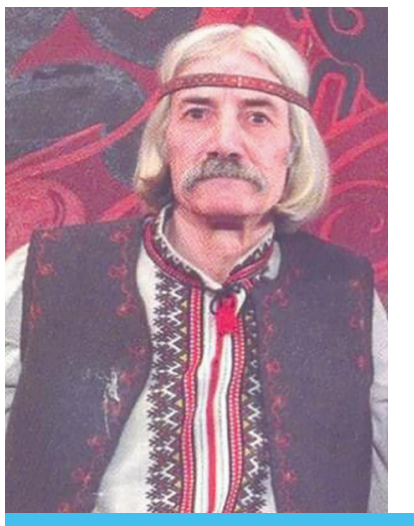

17 квітня 2019 р. на 78-му році життя зупинилося серце учасника Революції Гідності, викладача Київського національного університету культури і мистецтв, кандидата історичних наук, етнолога, письменника Миколи Ткача.

Микола Ткач не раз був учасником вечорів Історичного клубу "Холодний Яр", написав поетичний триптих про Холодний Яр, а ще рецензію на одну з моїх книжок. Ми були однодумці й приятелі.

Микола Ткач був щирою і доброю людиною.

Сумуємо разом з родиною.

Вічна Йому пам'ять!

Від редакції газети "Незборима нація" та Історичного клубу "Холодний Яр"

Роман КОВАЛЬ

ЩИРО ДЯКУЄМО ЗА ПІДТРИМКУ "НН"

Світлана МИРОНЧАК (Хмельниччина) – 100 грн.
Ігор СМЕТАНСЬКИЙ (Калуш) – 150 грн.
Степан ПЕТРАШ (станичний УПА м. Калуша) – 300 грн.
Олександрові ТКАЧУКУ (Київ) – 3000 грн.

КОЛІЇВЩИНА В ТОПОНІМАХ

Найпопулярнішим ватажком Коліївщини в Україні сьогодні є Іван Ґонта. Його іменем названо село Гонтівка, а також майже 130 вулиць і провулків у містах, селищах міського типу і селах України. Дещо поступається йому очільник повстання надвірних козаків Максим Залізняк. Нам удалося налічити 115 вулиць і провулків, названих на його честь. Натомість Залізнякові встановлено аж п'ять пам'ятників, проти чотирьох Ґонті (пам'ятник їм обом в Умані пораховано двічі).

Інші ватажки повстання вшановані значно скромніше. Пам'ятний знак є лише на могилі першого полковника Коліївщини Йосипа Шелеста в Холодному Яру. На честь нього названа тільки одна вулиця – в с. Грушківці Кам'янського району Черкаської області.

Вулиці на честь осавула Максима Залізняка Василя Бурки є в Смілі та в с. Плоскому Смілянського району на Черкащині. Вулиці Семена Неживого нині, після декомунізації, є в селі Галаганівці Чигиринського району Черкащини та в с. Цвітному Олександрівського району на Кропивниччині.

Канів може пишатися унікальними в Україні вулицями Микити Швачки та Андрія Журби. А в Жашкові після декомунізації вулиця Швачки, схоже, так і не з'явилася. У цьому містечку перейменована Черкаською РДА на честь Микити Швачки вулиця згодом була названа місцевою радою Медовою. А от у Макарові на Київщині ще від 1992 року існує вулиця, названа на честь останнього полковника Коліївщини Івана Бондаренка.

Чи можна десь знайти повний список вулиць, провулків і площ України, щоб підрахувати точну кількість об'єктів мікротопоніміки, присвячених ватажкам повстання, насамперед Залізняку і Ґонті, – питання відкрите. Але їх значно менше, ніж мало б бути...

Євген БУКЕТ

На світлині – пам'ятник Іванові Ґонті. Село Жаботин.

ВІДМОВИВСЯ БУТИ СТУКАЧЕМ

Нещодавно свободівець із Гостомеля, що під Києвом, Олександр Друк познайомив мене із жителем м. Ірпеня.

Цей чоловік розповів випадок зі свого життя, попрохавши не називати його імені.

Він працював на Ірпінському комбінаті "Прогрес". І водночас завідував радіостанцією ДТСААФ, за що теж отримував гроші.

На "Прогресі" впроваджував нові технології винахідник Ренат Польовий. Якось мого співрозмовника викликали у військкомат.

Там співробітник КҐБ запропонував йому перейти на роботу в інститут скловолокна, де працював Польовий, заприятелювати з Ренатом Петровичем так, щоб відвідувати його вдома і доносити про нього. За це каґебіст обіцяв Петру Федоровичу зарплату в КҐБ і швидке отримання квартири. Але Петро Федорович відмовився бути стукачем. "Ви працювати в ДТСААФ не будете", – сказав йому на прощання співробітник КҐБ. Так і сталося.

Видатний винахідник Ренат Польовий був відомий своєю любов'ю до України. Він вивчав її історію, зокрема став першим дослідником української Кубані, надавав фінансову допомогу гнаним тоді кобзарям, Товариству охорони пам'яток, хорові "Гомін", Українському культурологічному клубові, Українській гельсінкській спілці, тобто для КҐБ був людиною підозрілою, непевною, не радянською.

Від арешту його врятувало, мабуть, тільки те, що винаходи Польового використовувались у військово-космічній промисловості. Але за ним пильно стежили. Можна не сумніватися, що каґебісти не раз підсилали до нього стукачів.

Вічна пам'ять Ренатові Польовому!

Подяка тим, хто відмовився працювати проти нього.

Анатолій ЗБОРОВСЬКИЙ, Історичний клуб "Холодний Яр"
м. Ірпінь
Київщина

ЧЕРЕЗ "НОВУ ПОШТУ" МОЖНА ПРИДБАТИ

Книжки можна придбати через "Нову пошту", попередньо переказавши кошти на картку Романа Коваля у ПриватБанку:

5168 7556 2267 7496.

Переславши гроші, зателефонуйте до редакції.

Повідомлення можна зробити й електронним листом на адресу редакції. Окрім вартості книжки, замовник оплачує й доставку.

Тел. (044) 242-47-38, 067-726-30-36.

"Яків Орел-Гальчевський: боротьба і філософія боротьби" Романа Коваля – 50 грн.

"Здолати Росію" Романа Коваля – 170 грн.

"Сумщина в боротьбі" Романа Коваля, Віктора Моренця та Юрія Юзича – 175 грн.

"Український календар Визвольної боротьби" Романа Коваля – 60 грн.

"Отаман Зелений" Романа Коваля – 70 грн.

"Подєбрадський полк" Армії УНР Романа Коваля, Віктора Моренця та Юрія Юзича (т. 1) – 200 грн.

"Подєбрадський полк" Армії УНР Романа Коваля, Віктора Моренця та Юрія Юзича (т. 2) – 100 грн.

"Отаман Орлик" Романа Коваля – 75 грн.

"Історія Холодноярської організації" Романа Коваля – 30 грн.

"Крізь павутиння змосковщення" Романа Коваля – 60 грн.

"Шевченкіана Михайла Гаврилка" Романа Коваля – 80 грн.

"Історія України-Русі" Миколи Аркаса – 70 грн.

"Михайло Гаврилко: і стеком, і шаблею" Романа Коваля – 500 грн.

"Тиха війна Рената Польового" Романа Коваля – 300 грн.

HTTP://NEZBORYMA-NACIYA.ORG.UA/

У редакції через "Укрпошту" можна придбати такі книги:

(ціну вказано, враховуючи вартість пересилки книг поштою):

"Здолати Росію" Романа Коваля – 215 грн.
"Сумщина в боротьбі" Р. Коваля, В. Моренця та Ю. Юзича – 210 грн.
"Яків Орел-Гальчевський: боротьба і філософія боротьби" Романа Коваля – 75 грн.
"Подєбрадський полк" Армії УНР Романа Коваля, Віктора Моренця та Юрія Юзича (т. 1) – 225 грн.
"Подєбрадський полк" Армії УНР Романа Коваля, Віктора Моренця та Юрія Юзича (т. 2) – 125 грн.
"Український календар Визвольної боротьби" Романа Коваля – 85 грн.
"Отаман Зелений" Романа Коваля – 95 грн.
"Історія Холодноярської організації" Романа Коваля – 55 грн.
"Отаман Орлик" Романа Коваля – 95 грн.
"Крізь павутиння змосковщення" Романа Коваля – 90 грн.
"Шевченкіана Михайла Гаврилка" Романа Коваля – 110 грн.
"Історія України-Русі" Миколи Аркаса (2-ге, краківське, видання) – 95 грн.
"Михайло Гаврилко: і стеком, і шаблею" Романа Коваля – 550 грн.
"Тиха війна Рената Польового" Романа Коваля – 350 грн.

Книги можна придбати, попередньо переказавши кошти електронним переказом на ім'я Р. М. Коваля, вул. Курська, 20, пом. 14, Київ, 03049.

НЕЗБОРИМА НАЦІЯ

Її редактор Роман Коваль – дослідник Визвольної боротьби українців за свою державу у 1-й половині XX століття.

Ця газета – про долі Українських січових стрільців, вояків Галицької армії, Армії УНР, повстанських отаманів та їхніх козаків, Карпатську Січ, ОУН, УПА, вояків АТО, а також про кобзарів, письменників, нові книжки про Визвольну боротьбу, які видає Історичний клуб "Холодний Яр".

Ціна на рік – 68.42 грн.
Наш індекс – 33545

Редактор
Роман Коваль
Верстка
Олександр Литвин
Коректор
Надійка Овчарук
Інформаційне забезпечення
Микола Владзімірський, Владислав Карпенко, Люба Криворот
Технічний директор
Максим Селюзкін

Адреса для листування
03049, Київ,
вул. Курська, 20, пом. 14.
Тел./факс: 242-47-38
kovalroman1@gmail.com
Редакція залишає за собою право редагувати та скорочувати тексти.
Видання зареєстровано 28.12.1993 р. у Державному комітеті України у справах видавництв, поліграфії та книгорозповсюдження. Серія КБ №325.
Наклад 2000 примірників.
Видруковано 25.05.2019 р.
ТОВ "Прес Корпорейшн Лімітед"
Номер замовлення 1710329
Засновник
Роман Миколайович Коваль